

Hudiksvall kommun
kommun@hudiksvall.se'

2023-12-08

1 (9)

Dnr SI 2022:6164

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors arbete
för en inkluderande utbildning vid Östra skolan i
Hudiksvall kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid Östra skolan. Granskningen genomfördes under vårterminen år 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen fem utvecklingsområden som angetts i beslut den 2 juni 2023, dnr SI-2022:6164.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Östra skolan senast den 4 december 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Hudiksvall kommun har inkommit med en sådan redovisning den 29 november 2023 .

Beslut efter uppföljning:

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas .

- Rektorn behöver utifrån en förankrad målsättning utveckla ett systematiskt arbete för att identifiera hinder i lärmiljön och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig lärmiljö med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Rektorn behöver, utifrån en behovsanalys, se till att personalen ges ytterligare kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser dessa kan få. I detta ingår att personalen ges kunskap om hur svårigheterna kan ta sig uttryck för flickor respektive för pojkar

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

- Lärare behöver, med stöd av elevhälsan, utveckla undervisningen utifrån en ökad kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och tillgängliga lärmiljöer.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärare behöver stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö och se till att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra genom uppgifter och arbetsformer som är väl anpassade efter elevernas behov och styrs av lärare.

Huvudmannen har enbart planerade åtgärder, men inget konkret är genomfört. De planerade åtgärderna ligger i linje med Skolinspektionens bedömning.

- Lärare behöver, i samråd med elevhälsan och rektorn, inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Skolinspektionens samlade bedömning är att ytterligare åtgärder behövs för att höja kvaliteten. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen tar ansvar för ett fortsatt utvecklingsarbete. Skolinspektionen avslutar därmed granskningen, men kommer att fortsätta följa huvudmannen i sin samlade risk- och väsentlighetsanalys.

Bakgrund

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver utifrån en förankrad målsättning utveckla ett systematiskt arbete för att identifiera hinder i lärmiljön och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig lärmiljö med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att rektorn och elevhälsan förmedlar en målsättning med skolans utvecklingsarbete som handlar om att utveckla lärmiljön så att den blir tillgänglig för eleverna, och ett särskilt beaktande ska tas för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Av redovisningen framgår att det pågår en systematisk inventering av vilka hinder som kan uppstå i lärmiljön på individ-, grupp och organisationsnivå för elever med neuropsykiatriska svårigheter, och där såväl lärare som elevhälsa är delaktiga. Enligt huvudmannen har verksamhetens kvalitet utvecklats genom en ökad medvetenhet kring vikten av en tillgänglig lärmiljö för elever med

neuropsykiatriska svårigheter och en tydlig ansvarsfördelning kring arbetet med att kartlägga hinder i lärmiljön, planera för insatser, genomföra och följa upp dem. Vidare finns en förväntan att utvecklingsarbetet bidrar till ökad kunskap och en tydlig handlingsberedskap för att skapa en god och tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter

- Rektorn behöver, utifrån en behovsanalys, se till att personalen ges ytterligare kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser dessa kan få. I detta ingår att personalen ges kunskap om hur svårigheterna kan ta sig uttryck för flickor respektive för pojkar

Av huvudmannens redovisning framgår att personalen utifrån en behovsanalys ges kompetensutveckling och handledning i syfte att utveckla kunskapen om att undervisa elever med neuropsykiatriska svårigheter. Utifrån identifierade behov gör rektorn och elevhälsan en plan för kompetenshöjande insatser på individ-, grupp- och organisationsnivå. För vissa kompetenshöjande insatser ansvarar bland annat skolpsykologen. Enligt huvudmannen ingår fortbildning om hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig uttryck för flickor respektive pojkar. Därtill framgår att verksamhetens kvalitet har utvecklats då den systematiska inventeringen av personalens behov av kompetensutveckling har synliggjort de reella behoven av insatser. Vidare framkommer att det sker ett kollegialt lärande på skolenheten avseende neuropsykiatriska svårigheter, vilket synliggörs i erfarenhetsutbyte lärare emellan. På sikt finns en förväntan på att det initierade samarbetet med centrala elevhälsan ska bidra till att kunskapen om neuropsykiatriska svårigheter också ska spridas till övriga grundskolor i kommunen.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärare behöver, med stöd av elevhälsan, utveckla undervisningen utifrån en ökad kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och tillgängliga lärmiljöer.

Av huvudmannens redovisning framkommer att det pågår ett arbete som handlar om att utveckla stödstrukturer i undervisningen. Elevhälsan är delaktig i planering och genomförande och bistår med bland annat handledning till personalen. Enligt

huvudmannen har lärmiljön genom olika insatser blivit mer tillgänglig för alla elever och särskilt för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna tar i större utsträckning hänsyn till i sin planering av undervisningen att den ska möta behoven hos elever med neuropsykiatriska svårigheter. Inom ramen för skolenhetens utvecklingsområde som handlar om stödstrukturer i undervisningen planerar de på skolenheten att ta stöd av SPSM när det gäller särskilt utmanande situationer vad gäller elever med neuropsykiatriska svårigheter i undervisningen.

- Lärare behöver stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö och se till att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra genom uppgifter och arbetsformer som är väl anpassade efter elevernas behov och styrs av lärare.

Av huvudmannens redovisning framkommer visserligen att det finns en medvetenhet kring betydelsen av en tillgänglig social lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Elevhälsan bistår även med utformningen av anpassningar, men av redovisningen framgår inte hur lärarna i undervisningen arbetar aktivt för att öka den sociala tillgängligheten för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Vidare framkommer att lärarna anpassar och varierar undervisningen men det är otydligt på vilket sätt det skapar en socialt tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Enligt huvudmannen finns som tidigare beskrivits ett planerat samarbete med SPSM och det kommer bidra till en utveckling av arbetssätt som främjar elevernas inkludering och delaktighet.

- Lärare behöver, i samråd med elevhälsan och rektorn, inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att de på skolenheten utvecklat ett gemensamt förhållningssätt när det gäller utformningen av den fysiska miljön. Det pågår ett arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. På skolenheten genomförs varje termin skyddsronder i syfte att identifiera hinder i den fysiska lärmiljön. Även elevernas och personalens synpunkter och önskemål samlas in. Elevhälsan sammanställer behoven och planerar för åtgärder i samråd med rektor. Enligt huvudmannen sker ett kollegialt lärande i arbetslag och ämneslag avseende utvecklingsområdet

På Skolinspektionens vägnar

2023-12-08

2023-12-08

X Lena Knutsson

Beslutsfattare

Signerat av: Lena Knutsson

X Camilla Adler

Föredragande

Signerat av: Camilla Adler

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
[Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön](#)
[kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](#)

Bilaga 2: Författningsstöd

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som

bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förorbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förorbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).